

ANTHONY STEHLIN

TAINA CĂSĂTORIEI ȘI CONTRACEPȚIA

**Problema contracepției din perspectiva
tradiției dogmatice creștin-ortodoxe**

Traducere din limba engleză de
DRAGOȘ DÂSCĂ

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA
2017

CUPRINS

Introducere	7
Capitolul I	
<i>Mărturia patristică ortodoxă</i>	
<i>se opune contracepției</i>	23
Capitolul al II-lea	
<i>Aplicarea dogmei ortodoxe la probleme noi</i>	33
Capitolul al III-lea	
<i>Energiiile necreate: rădăcina mistică a teologiei</i>	45
Capitolul al IV-lea	
<i>Mărturia apostolică și patristică</i>	
<i>confirmă deosebirea dintre ființă și energii</i>	63
Capitolul al V-lea	
<i>Trupul bărbatului și al femeii</i>	
<i>dezvăluie semnificația existenței</i>	83
Capitolul al VI-lea	
<i>Treimea și căsătoria</i>	95

Capitolul al VII-lea	
<i>Întruparea și simbolistica bărbat/femeie</i>	115
Capitolul al VIII-lea	
<i>Treimea, Întruparea și contracepția</i>	129
Capitolul al IX-lea	
<i>Prietenul Mirelui</i>	147
Capitolul al X-lea	
<i>Preacuratul trup al Fecioarei Maria</i>	155
Concluzii	
<i>Cina de nuntă a Mielului</i>	175
 Bibliografie	 183
 Indice de referințe scripturistice	 191

INTRODUCERE

*Metodele artificiale de control al nașterii
sunt strict interzise în Biserica Ortodoxă.*

† Kallistos Ware¹

Biserica Ortodoxă nu a ajuns încă la o decizie definitivă, unanimă, privind problema contracepției. Deși Biserica este foarte explicită în ceea ce privește condamnarea avortului, problema dacă este sau nu întotdeauna imorală împiedicarea în mod intenționat a procesului natural de concepție a fost abordată în diferite moduri și au fost dezvăluite diferite concluzii conflictuale – la niveluri distincte ale Bisericii. În 1968, Patriarhul Ecumenic Atenagora a răspuns aprobator și entuziast într-un mesaj public cu privire la publicarea bulei papale *Humanae Vitae*. Acest mesaj a apărut în presă la doar două săptămâni după emiterea bulei, pe 25 iulie. Următoarea afirmație apare în scrisoarea Patriarhului Atenagora:

¹ Timothy Ware, *The Orthodox Church*, Penguin Books, Londra, 1997, p. 296. Prima ediție a cărții (1963) conținea această afirmație despre contracepție a Înaltpreasfințitului Kallistos.

Vă asigurăm că rămânem aproape de voi, mai ales în aceste zile din urmă, când ați făcut pasul bun de a publica bula *Humanae Vitae*. Suntem într-un tot de acord cu voi și vă dorim ajutorul deplin al lui Dumnezeu pentru a vă continua misiunea în lume².

Desigur, patriarhul ecumenic era conștient de mesajul principal conținut în enciclica *Humanae Vitae*. Când a declarat că era „într-un tot de acord”, el a afirmat în mod clar că este de acord cu scopul unic al documentului: condamnarea contracepției. Dar Patriarhul Atenagora nu era singur în această chestiune între colegii ierarhi. Arhiepiscopul Atenei și al întregii Grecii, printre altele, și-a exprimat acordul în privința mesajului conținut în *Humanae Vitae*. Din nefericire, mărturia patriarhului ecumenic a întâlnit o opoziție fermă și, de cele mai multe ori, chiar a fost respinsă.

Încă din 1963, consensul general între creștinii ortodocși a fost că folosirea contraceptivelor este cu totul interzisă de Biserică. Dar după aceea se pare că respingerea fermă a formelor artificiale de control al nașterii a început să fie compromisă în diferite moduri. Acest fenomen al unei schimbări fundamentale în conștiința Bisericii a fost recunoscut de Părintele Laurent Cleenewerck, preot care slujește în prezent în Biserica Ortodoxă din America.

² Citat în Laurent A. Cleenewerck, *His Broken Body*, Euclid University Consortium Press, Washington D.C., 2007, p. 398.

El identifică trei poziții distincte, care corespund revizuirilor făcute cu privire la contracepție în cartea *The Orthodox Church*³ a Mitropolitului Kallistos Ware. Îl rugăm pe cititor să ne ierte citatul lung, fiindcă se va dovedi a fi destul de revelator în conținutul său:

„Ar trebui să fie clar”, afirmă Părintele Cleenewerck, „că cea mai mare parte a comunității ortodoxe și-a modificat, într-adevăr, poziția mai veche asupra chestiunii controlului nașterilor. O ilustrare remarcabilă a acestui fenomen sunt revizuirile succesive ale cărții *The Orthodox Church* a lui Timothy (Episcopul Kallistos) Ware, o lucrare larg răspândită și normativă despre Ortodoxia Răsăriteană.

În ediția din 1963, autorul a scris:

Metodele artificiale de control al nașterii sunt interzise în Biserica Ortodoxă.

Cu toate acestea, versiunea revizuită din 1984 a fost modificată astfel:

³ Timothy Ware, *The Orthodox Church*, p. 296. Mitropolitul Ware, trebuie subliniat, săvârșește aici lucrarea unui istoric. El nu prezintă propria opinie cu privire la contracepție. Reviziile pe care le-a făcut în cursul mai multor decenii sunt un rezumat a ceea ce s-a întâmplat în Biserica Ortodoxă cu privire la poziția acesteia despre controlul artificial al nașterilor. Nu intenționez în nici un fel să îl denigrez pe Mitropolitul Kallistos Ware, căruia îi sunt recunoscător personal pentru numeroasele cărți de teologie ortodoxă pe care ni le-a pus la dispoziție.

Utilizarea contraceptivelor și a altor dispozitive pentru controlul nașterilor este în general descurajată în Biserica Ortodoxă. Unii episcopi și teologi condamnă în totalitate folosirea unor astfel de metode. Alții au început recent să adopte o poziție mai puțin strictă și să îndemne ca această chestiune să fie lăsată la discreția fiecărui cuplu, în consultare cu părintele lor duhovnicesc.

În sfârșit, în versiunea din 1993 apare următorul text:

În ceea ce privește contraceptivele și alte forme de control al nașterilor, există opinii diferite în Biserica Ortodoxă. În trecut, controlul nașterilor a fost, în general, puternic condamnat, dar astăzi tinde să prevaleze o viziune mai puțin strictă, nu numai în Occident, ci și în țările tradiționale ortodoxe. Mulți teologi ortodocși și părinți duhovnicești consideră că utilizarea responsabilă a contracepției în cadrul căsătoriei nu este în sine păcătoasă. În opinia lor, răspunsul la problema numărului de copii pe care un cuplu ar trebui să îi aibă și la ce intervale este cel mai bine dat de partenerii înșiși, conform cu îndrumarea conștiinței lor.”⁴

Schimbarea evidentă a poziției cu privire la problema contracepției ridică întrebarea: avea Biserica dreptate atunci sau acum? Desigur, este limpede că însuși Episcopul Ware este tentat să ofere un răspuns autoritar la problema de față. Există cu adevărat numai două posibilități: fie Biserica a fost teribil de confuză cu privire la această problemă până în acest moment din istoria ei,

⁴ Cleenewerck, *His Broken Body*, p. 397.

fie contracepția este cu adevărat păcătoasă și distructivă, caz în care ar trebui să fie interzisă în orice împrejurare. Dacă prima variantă este adevărată, atunci, așa cum vom vedea, argumentele convingătoare ale multor Părinți ai Bisericii care au vorbit despre problema actelor maritale sterilizate intenționat au fost false. Acest lucru nu este imposibil. Însă, aceasta ar însemna că, în mijlocul unei perioade foarte confuze pentru Biserică, unii Părinți ai Bisericii ar fi fost luminați mult mai mult în ceea ce privește problema contracepției decât, de exemplu, Sfântul Ioan Gură de Aur sau Fericitul Augustin. Din nou, nu este cu totul imposibil. De fapt, așa cum reiese din istoria Bisericii, tocmai în acele momente cruciale, cei mai mari piloni ai credinței au ieșit din locuri înșingurate, mereu râvnitori pentru Domnul și cu o dragoste nezdruncinată pentru adevăr. Din păcate, nu aceasta s-a întâmplat în ultimii cincizeci de ani în cazul contracepției. După cum vom vedea, contracepția nu este un dar dat omului care să-l ajute în timpul călătoriei sale prin acest veac trecător. Mai degrabă, este o înșelăciune, un artificiu care pare să rezolve o problemă fundamentală, oferind omului un control mai mare asupra destinului său. Astfel, nu este diferită de fructul interzis: *pare* să fie un lucru bun, de asemenea.

Au trecut mai bine de patruzeci de ani de revoluție sexuală cauzată de legalizarea și proliferarea contraceptivelor în Statele Unite. Un fapt puțin cunoscut este că, până la o hotărâre din 1965 a Curții Supreme, toate formele de contracepție erau *ilegale* în Statele Unite! Doar

opt ani mai târziu, porțile iadului s-au deschis, odată cu decizia în cazul *Roe vs. Wade*. Vor fi câteva consecințe, au avertizat teologii din acel timp, care se vor produce inevitabil în cazul în care contracepția va deveni o parte acceptată a culturii. În primul rând, rata avortului ar crește dramatic. Acest lucru s-a întâmplat cu siguranță, în ciuda afirmațiilor care au fost făcute pentru a justifica utilizarea contracepției, afirmând că sarcinile nedorite ar fi mai puțin probabil să apară dacă contraceptivele ar fi disponibile imediat. În al doilea rând, s-a spus că va exista o scădere generală a moralității. În acest caz, declinul moralității urmează după o viziune hedonistă despre sexualitate bazată pe ușurința (recentă) cu care se poate evita sarcina. Această idee poate fi formulată în întrebarea: „De ce este importantă căsătoria dacă procrearea copiilor nu mai este o consecință necesară a actului sexual?”. Desigur, răspunsul este deja dat: sexualitatea nu mai are nevoie de cătușele căsătoriei, deoarece povara de a avea copii poate fi evitată într-un mod acceptabil din punct de vedere social. În al treilea rând, unii teologi au avertizat că rata divorțurilor ar crește drastic odată cu introducerea contraceptivelor. Acest lucru se întâmplă nu numai pentru că partenerii se pot simți eliberați de propria fertilitate și, prin urmare, se pot simți încurajați să se dedice aventurilor extraconjugale, ci, în primul rând, din cauza *efectelor pe care utilizarea contracepției în cadrul căsătoriei le are asupra soților*. Vorbim aici despre o negare a dăruirii reciproce totale între soț și soție și o respingere reciprocă a fertilității

celuilalt. *Contracepția așază respingerea la temelia căsătoriei.* Acest lucru provoacă o rănire spirituală profundă pe care cuplul este posibil să nu o conștientizeze. Și, în sfârșit, s-a spus despre contracepție că va degrada imaginea femeii în societate. Ea nu va mai fi văzută de soț ca o persoană care trebuie înconjurată de grijă și afecțiune, ci, mai degrabă, ca un instrument de care se folosește pentru a-și satisface pofta. Odată cu acceptarea culturală crescândă a contracepției, pierderea oricărui sens al valorii maternității și a feminității autentice apare în mod inevitabil. Imaginea desfrânatei capătă prioritate ca formă „atrăgătoare” de feminitate. Maternitatea este, într-o mare măsură, evitată, profanată și degradată, legăturile sexuale extramaritale devin normă în societate, iar legământul căsătoriei este considerat demodat.

Poate cineva să obiecteze că aceste avertismente nu s-au împlinit? În special, aş dori să atrag atenția asupra creșterii procentului de căsătorii care se încheie cu divorț astăzi în comparație cu perioada anterioară lui 1965. Înainte de revoluția sexuală, divorțul era privit ca un cuvânt disprețuitor, care nu trebuia rostit în societatea selectă. Efectele sale distructive erau cunoscute nu atât din experiență, cât printr-o anumită sensibilitate a inimii umane. Oamenii știau că divorțul este tragic și pentru copiii aceluia cuplu, nu doar pentru soț și soție. Mai puțin de cinci procente din căsătorii s-au încheiat cu divorț înainte de 1960. Până când contracepția a devenit parte din cultura populară în prima jumătate

a anilor 1970, jumătate din toate căsătoriile s-au încheiat astfel. Și astăzi societatea noastră simte efectele agonizante ale unei *rate de divorț de aproape 60 %*.

Bineînțeles, s-ar putea afirma că creșterea ratei divorțului se datorează și altor factori pe lângă contracepție: proliferarea pornografiei prin toate formele media, presiunile modului modern de viață etc. Ceea ce doresc să subliniez este că tocmai contracepția reprezintă proverbiala cutie a Pandorei. Odată ce a devenit acceptabilă din punct de vedere social, tot felul de rele au ieșit din ea, ca dintr-un izvor. Contracepția este cauza creșterii ratei de divorț, dar și cauza creșterii avorturilor. Este, de asemenea, cauza scăderii generale a moralității, atât de evidentă în jurul nostru. Dar, într-adevăr, efectul evident cel mai mare l-a avut asupra femeilor și a modului în care sunt privite în societate.

Gândiți-vă la femeie ca fiind în primul rând mamă și mireasă și astfel poate veți surprinde măcar un licăr din frumusețea a ceea ce a fost atât de profanat și degradat de cultura noastră. Valoarea neprețuită a unei mame cu copiii ei, sprijin pentru soțul ei – această realitate a fost evitată și înlocuită. Cine este femeia de succes acum? Femeia suficientă sieși, care s-a realizat/a străbătut prin viață de una singură, care se află într-o poziție de putere. Ea este *eliberată* de presupuzițiile patriarhale ale unui veac apus.

Ea este *luminată*, având o viziune cosmopolită, modernă. Ea se află mai presus de vechea orânduială care o îngrădea și o înlănțuia atât de mult – o sclavă pentru

soțul ei, pentru casa și pentru fertilitatea ei, aceasta din urmă fiind o amenințare constantă care o trăgea mereu în jos. Într-adevăr, ne putem imagina o mână misterioasă oferind femeii un dar de mare preț: o pastilă mică, un panaceu pentru toate problemele vieții. Poate că cineva, ascultând conversația, ar putea chiar să audă cuvintele straniei: „Nu crede ce ai auzit! Dacă iei această pastilă, vei fi ca Dumnezeu...”^{*}.

2

Vom analiza mai întâi mărturia Părinților Bisericii cu privire la contracepție. Desigur, există forme de contracepție care nu erau cunoscute în vechime. Dar existența a diverse mijloace care pot fi folosite pentru a evita zămislirea copiilor nu le-a fost deloc necunoscută. Vom vedea că a existat un consens în rândul Părinților Bisericii că orice mijloc folosit de soți pentru a face steril un act sexual *era intrinsec rău și nu putea fi justificat în nici un caz*. Vom vedea că, pentru ei, căsnicia era o realitate profund unificată. Unirea conjugală a soțului și a soției este actul prin care cuplul devine un singur trup

^{*} Autorul face referire la episodul ispitirii Evei de către diavol, descris în Facerea 3, 1-5 [n.tr.].